

פרקי אבות פרק ג

כפר חנניה

- א. עברו על פרק ג' משניות ב-ח
- משה קלין ב'המשנה כדרכה' קורא לקטע 'כפר חנניה וטוען שהוא בעל מבנה פנימי מסודר ומהווה יחידה עצמאית. למדו כל משנה בפני עצמה – היעזרו בפירושים שבידכן.
- ב. האם יש משותף בין כל המשניות?
- ג. נסו לחלק את האמרות לזוגות (התייחסו לכל אמרה בפני עצמה – התעלמו מחלוקת המשניות) – הסבירו את החלוקה!
- ד. לאור החלוקה – מהו המבנה של הקטע?

אבות פרק ג

משנה ב רבי חנינא סגן הכהנים אומר הוי מתפלל בשלומה של מלכות שאלמלא מוראה איש את רעהו חיים בלעו [ג] רבי חנינא בן תרדיון אומר שנים שיושבין ואין ביניהן דברי תורה הרי זה מושב לצים שנאמר (תהלים א') ובמושב לצים לא ישב אבל שנים שיושבין ויש ביניהם דברי תורה שכינה ביניהם שנאמר (מלאכי ג') אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו ויקשב ה' וישמע ויכתב ספר זכרון לפניו ליראי ה' ולחושבי שמו אין לי אלא שנים מנין שאפילו אחד שיושב ועוסק בתורה שהקדוש ברוך הוא קובע לו שכר שנאמר (איכה ג') ישב בדד וידום כי נטל עליו:

משנה ג רבי שמעון אומר שלשה שאכלו על שלחן אחד ולא אמרו עליו דברי תורה כאילו אכלו מזבחי מתים שנאמר (ישעיה כ"ח) כי כל שלחנות מלאו קיא צואה בלי מקום אבל שלשה שאכלו על שלחן אחד ואמרו עליו דברי תורה כאילו אכלו משלחנו של מקום ברוך הוא שנאמר (יחזקאל מ"א) וידבר אלי זה השלחן אשר לפני ה':

משנה ד רבי חנינא בן חכינאי אומר הנעור בלילה והמהלך בדרך יחידי והמפנה לבו לבטלה הרי זה מתחייב בנפשו:

משנה ה רבי נחוניא בן הקנה אומר כל המקבל עליו עול תורה מעבירין ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ וכל הפורק ממנו עול תורה נותנין עליו עול מלכות ועול דרך ארץ:

משנה ו רבי חלפתא איש כפר חנניה אומר עשרה שיושבין ועוסקין בתורה שכינה שרויה ביניהם שנאמר (תהלים פ"ב) אלהים נצב בעדת אל ומנין אפילו חמשה שנאמר (עמוס ט') ואגודתו על ארץ יסדה ומנין אפילו שלשה שנאמר בקרב אלהים ישפוט ומנין אפילו שנים שנאמר (מלאכי ג') אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו ויקשב ה' וישמע וגו' ומנין אפילו אחד שנאמר (שמות כ') בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבא אליך וברכתך:

משנה ז רבי אלעזר איש ברתותא אומר תן לו משלו שאתה ושלך שלו וכן בדוד הוא אומר (ד"ה = דברי הימים = א' כ"ט) כי ממך הכל ומידך נתנו לך רבי שמעון אומר המהלך בדרך ושונה ומפסיק ממשנתו ואומר מה נאה אילן זה ומה נאה ניר זה מעלה עליו הכתוב כאילו מתחייב בנפשו:

1. התורה

- א. התורה חוזרת במשניות מספר פעמים – מה משמעות העיסוק בתורה בכל פעם?
- ב. נסו לסכם – מה משמעות העיסוק בתורה לפי הקטע כולו?

2. יחיד וביחד

- א. משנה ד למה מתייחסת המילה 'יחידי' במשנה? – השוו את הפירושים הבאים:

1

גרסת ר' יעקב ב"ר שמשון

הנעור בלילה והמהלך בדרך אפילו ביום, וביחידי אנו עוסקין בשניהם אבל אין אנו גורסים אותו המשנה.

ר' יצחק מטולדו מביא את גרסת רשב"ם

ורשב"ם ז"ל גורס: הניעור בלילה והמהלך בדרך, וביחידי המפנה ליבו לבטלה וכו'...

- ב. שלושה שאכלו כאחד – האם אחד שאכל מבלי לעסוק בתורה, גם אכל מזבחי מתים? מדוע דווקא שלושה?

3. עיסוק בתורה ביחיד

- א. השוו את דברי רבי חנינא בן תרדיון במשנה ב' לדברי רבי חלפתא במשנה ו- מה היחס אצל כל אחד מהם ללימוד תורה של יחיד – עמדו על ההבדל!

- ב. ר' יצחק מטולדו מביא את גרסת הרשב"ם במשנה ב:

פירוש ר' יצחק מטולדו

וכן כתב רשב"ם אין אנו גורסים דבר זה במשניות, אלא מסיים הבבא 'ליראי ה' וחושבי שמו' עד כאן. וגם אני לא מצאתיה בשש סדרי המשנה ישנים שיש לי שנכתבו בירושלים עיר הקדש תבנה ותכונן, רק אח"כ הוגה מבחון.

מה ההבדל בין לימוד תורה של יחיד ללימוד תורה של רבים לפי נוסח הרשב"ם?

4. לימוד תורה כגורם להשראת שכינה

- א. השוו את משנה ו' לסיפור על בן עזאי

שיר השירים רבה (וילנא) פרשה א ד"ה ב צוארך בחרוזים

בן עזאי היה יושב ודורש והאש סביבותיו, אזלון ואמרון לרבי עקיבא ר' בן עזאי יושב ודורש והאש מלהטת סביבותיו, הלך אצלו ואמר לו שמעתי שהיית דורש והאש מלהטת סביבך, אמר לו הן אמר לו שמא בחדרי מרכבה היית עסוק, אמר לו לאו, אלא הייתי יושב וחורז בדברי תורה ומתורה לנביאים ומנביאים לכתובים והיו הדברים שמחים כנתינתן מסיני והיו ערבים כעיקר נתינתן, וכן עיקר נתינתן מסיני לא באש היו נתנין הה"ד (דברים ד) וההר בוער באש

- ב. במה חשד רבי עקיבא את בן עזאי? מה האיסור בו נחשד? היעזרו בדברי המשנה:

משנה מסכת חגיגה פרק ב משנה א

אין דורשין בעריות בשלשה ולא במעשה בראשית בשנים ולא במרכבה ביחיד אלא אם כן היה חכם ומבין מדעתו כל המסתכל בארבעה דברים ראוי לו כאילו לא בא לעולם מה למעלה מה למטה מה לפנים ומה לאחור וכל שלא חס על כבוד קונו ראוי לו שלא בא לעולם:

- ג. איזה לימוד מביא להשראת שכינה לפי כל אחד מהמקורות?

- ד. השוו את הסיפור על רק אלעזר בן ערך לסיפור על בן עזאי:

מכילתא דרבי שמעון בר יוחאי פרק כא פסוק (א) ואלה

ומעשה ברבן יוחנן בן זכאי שהיה רוכב על החמור ויוצא מירושלם ור' אלעזר בן ערך תלמידו מהלך אחריו אמר לו ר' שנה לי פרק אחד במעשה מרכבה אמר לו לא כך שניתי לכם ולא במרכבה ביחיד אלא אם כן היה חכם ומבין מדעתו אמר לו < אם לאיו תן לי רשות שאומר לפניך. היה ר' אלעזר בן ערך דורש עד שהייתה האש מלהטת מכל סביביו כיון שראה רבן יוחנן בן זכאי שהייתה האש מלהטת מכל סביביו ירד מעל החמור ונשקו ואמר לו ר' אלעזר בן ערך אשרי יולדתך אשרי אברהם אבינו שזה יצא מחלצך. הוא היה אומר אם יהיו כל חכמי ישראל בכף מאזנים ור' אלעזר בן ערך בכף שנייה מכריע הוא את כולם:

- ה. לאור הסיפור – מדוע אין מלמדים מעשה מרכבה ליחיד?